

به نام خدا

انجمن جامعه شناسی ایران (شعبه همدان) روز دوشنبه در تاریخ ۱۴۰۲/۰۳/۱، نشست علمی-تخصصی تحت عنوان "تحولات خانواده و پیامدهای آن" با حضور مسئولان و شخصیت های استانی و کشوری به میزبانی دانشگاه بوعلی سینا برگزار نمود. در این نشست متخصصان علمی، سازمانی و دانشگاهی به مدت ۵ ساعت با سخنرانی های خود به شرح ذیل، سعی در پیشبرد نشست کرده و در آخر با ارائه راهکارهای عملی به صورت پرسش و پاسخ بین متخصصان و دانشجویان، به نشست خاتمه دادند:



✓ دکتر سلیمانی (عضو هیئت علمی گروه علوم سیاسی دانشگاه بوعلی سینا و معاون آموزشی دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی) با سخنرانی خود، شروع نشست را آغاز کردند. دکتر سلیمانی اذعان داشتند که، امروزه تغییر و تحولات در تمامی سطح جامعه به خصوص در نهاد خانواده رسوخ پیدا کرده و این تغییر و تحولات منجر به فردگرایی در خانواده ها شده که به موجب آن همبستگی ها در خانواده تضعیف شده است لذا ما شاهد شکل گیری شکاف های طولی در بین خانواده ها و همچنین شکاف های عرضی در بین فرزندان با والدین، والدین باهم و فرزندان باهم می باشیم. از طرفی در کشور ما عرف، قانون رسمی کشور را تحت تاثیر قرار داده است و هرچقدر قانون برای افزایش ازدواج و به تبع فرزندآوری تلاش می کند اما انتظار لازم تحقق پیدا نمی کند، چرا که عرف جای قانون را گرفته است. دکتر سلیمانی فرمودند: تا زمانی که عرف را تغییر ندهیم، افکار تغییر نمی کند و اگر افکار تغییر نکند نمی توانیم قانون را اجرا کنیم. ایشان همچنین بیان کردند: درست است که ما شاهد تحولات منفی در خانواده ها هستیم اما از طرف دیگر ما تحولات مثبت را هم داریم ایشان اظهار امیدواری کردند و فرمودند که هنوز در کشور ما خانواده و شکل گیری خانواده مورد قبول عده کثیری از افراد است لذا



می توان خوشبین بود و از این فرصت جهت بهتر شدن و روبه رشد شدن امر ازدواج، فرزندآوری و... استفاده نمود.

✓ پس از سخنرانی دکتر سلیمانی و پیش از آغاز پنل علمی نشست، دکتر محمد مبارکی (عضو هیئت علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه بوعلی سینا و مدیر انجمن جامعه شناسی ایران شعبه همدان) به فلسفه نشست های علمی و اهداف و کارکردهای آنان پرداختند. ایشان خاطر نشان نمودند که دو رویکرد عمده در شکل گیری فعالیت های علمی و پویایی علمی در دانشگاه ها وجود دارد که عبارتند از: رویکرد درون گرا و رویکرد برون گرا. در رویکرد درون گرا ارتباطات و تعاملات بین کارگزاران، اساتید و دانشجویان رشته های علمی را می توان با دو مفهوم سازمان علمی و اجتماع علمی مورد بررسی و مطالعه قرار داد. دانشگاه و گروه آموزشی سطوح مختلف سازمان علمی را تشکیل می دهند. سازمان علمی معمولاً بر اساس انجام عقلانی وظایف و کارکردهای شغلی و سازمانی تعریف می شود و این تصور وجود دارد که بهبود مدیریت، فرهنگ و مناسبات سازمانی به افزایش تولید دانش و بهره وری اعضای هیئت علمی از یک سو و توانایی تربیت دانش آموختگان دارای دانش نظری و مهارت های علمی از سوی دیگر می انجامد. مفهوم اجتماع علمی، نهاد علم را در پرتوی مناسبات اجتماعی عمیق تر، اعتماد، هویت، ارزش ها و کنش های روزمره و همبستگی و انسجام گروهی مورد بررسی قرار می دهد. در واقع، مفهوم اجتماع علمی فراتر از انتخاب عقلانی و عناصر اندیشیده و سازمانی، تکوین علم و فعالیت های پژوهشی و آموزشی را مورد بررسی قرار می دهد. اجتماع علمی بیانگر یک جامعه خرد منسجم از محققان در یک رشته خاص است که به تولید علم مشغول هستند و در طی مناسبات غیر رسمی و تعاملاتشان با یکدیگر نه تنها ایده های علمی خام را ابداع نموده و پرورش می دهند بلکه، این ایده ها را به بار نشانده و در جهان اجتماعی سایر محققان توزیع می کنند. دکتر محمد مبارکی اضافه نمودند، نبود اجتماع علمی و ضعف عمیق آن، موجب شده است که جامعه دانشگاهی به مجموعه ای از مونولوگ های تک نفره تبدیل شود و افراد در این وضعیت خودشان تحقیق می کنند، منتشر می کنند و به ندرت بازخوردی از ایده ها و نتایج تحقیقات شان به دست می آورند. در واقع، این خصلت مونولوگی فرهنگ علم در ایران را می توان در عدم تعامل خلاق میان محققان، میان دانشجو و استاد و میان محققان و مخاطبان بیرون علم دید. از این رو، در جهت پویایی و توسعه فعالیت های علمی به ویژه در جامعه دانشگاهی بایستی خصلت تعاملی را از همان آغاز ورود به دانشگاه به دانشجویان از طریق برگزاری نشست ها، همایش ها و مناسبات غیر رسمی و چهره به چهره یاد داد. چرا که اجتماع علمی را نمی توان به صورت دستوری و رسمی ایجاد نمود بلکه، باید مکانیسم های لازم برای جامعه پذیری دانشجویان و همچنین اساتید فراهم کرد تا از این طریق فرهنگ غیر رسمی علم و مناسبات و تعاملات صمیمانه دانشگاهی که بستر خلاقیت و توسعه ایده ها هستند، شکل بگیرند. دکتر مبارکی در ادامه تاکید نمودند، در رویکرد برون گرا، رفتارها و نگرش های اهالی دانش و پژوهش از جامعه وسیع تر تاثیر می پذیرد و تولید علمی با عملکرد و شرایط نهادهای

سیاسی، اقتصادی و فرهنگی بیرون از فضای علم مرتبط می شود. بنابراین، در مطالعه عوامل موثر بر تولید علمی باید رویکردهای درون گرا و برون گرا را توأمان به کار گرفت و علاوه بر توجه به متغیرهای فردی و جمعی در درون اجتماعات علمی باید به تاثیرگذاری عملکرد نهادهای اجتماعی بیرون دانشگاه بر وضعیت توسعه علمی نیز پرداخت. از اینرو، انجمن جامعه شناسی ایران شعبه همدان با در نظر گرفتن این دو رویکرد، سعی نموده است دو هدف عمده برای خود در نظر بگیرد: نخست، انجمن سعی دارد از طریق برگزاری نشست ها و همایش های علمی، اجتماع علمی را در بین اساتید و دانشجویان به ویژه دانشجویان علوم اجتماعی تقویت نماید و دوم، انجمن تلاش دارد با ایجاد ارتباط با سازمانها و ارگان های بیرون دانشگاه و دعوت از مسئولین و مدیران اجرایی، شکاف بین دانشگاه و جامعه را کاهش داده و پیوند تئوری و عمل را به وجود آورد تا از این طریق مسائل جامعه به ویژه مسائل اجتماعی استان همدان با کمک دانشگاهیان و مدیران و مسئولین اجرایی طرح شده، اندیشیده شده و راهکارهای علمی در جهت حل آنها ارائه گردد.



✓ پس از سخنرانی دکتر مبارکی، دکتر بهاره آروین (هیئت علمی گروه جامعه شناسی دانشگاه تربیت مدرس و نائب رئیس انجمن جامعه شناسی ایران) سخنرانی خودش را از طرف انجمن جامعه شناسی ایران شروع نمودند. ایشان ضمن تشکر و قدردانی از انجمن جامعه شناسی شعبه همدان، اذعان کردند که انجمن همدان یکی از شعب فعال در بین انجمن های جامعه شناسی ایران می باشد و تلاش بر این است که شعبه همدان را به یک الگو برای سایر استان ها تبدیل کنیم و انجمن جامعه شناسی

ایران نباید با انجمن جامعه شناسی تهران بلکه با شعب آن شناخته شود. همچنین دکتر آروین در رابطه با موضوع نشست بیان کردند، مسائلی که ما در کشور به خصوص در نیمه دوم سال ۱۴۰۱ با آن مواجهه شدیم و ذهن ناظران بسیاری را به خود مشغول کرد، زیر پوسته هایی بود که در خانواده شکل گرفت و کسی به آن توجهی نمی کرد که وقتی نسل عوض می شود، جامعه پذیری همزمان با آن نیز تغییر می کند که کمتر کسی به این تحولات توجه می کرد. اما با این حال خوشبختانه همچنان در جامعه ما خانواده نقش کلیدی را دارد و نهاد های دیگر را پوشش می دهد به طور مثال با شرایط اقتصادی که امروزه با آن مواجهه ایم اما خانواده ها همچنان با حمایت خود در امر ازدواج فرزندان خود را کمک می کنند. در عین حال خانواده در ایران بیش از نهادهای دیگر تحت فشار است و دچار انواع تحولات جدی شده است که مهم ترین آن تغییر ارزش ها و نگرش های زنان است که نوع متفاوتی از الگوی خود شیفته های شخصی برای زنان ترسیم شده است که نقش آنان را به عنوان مادر و همسر تغییر داده است. دکتر آروین پس از بحث در خصوص موضوع نشست و تحولات خانواده در کشور، به چهار اولویت اصلی انجمن جامعه شناسی ایران در سطح کشور پرداختند که شامل؛ (۱) استمرار فعالیت های گذشته انجمن، (۲) تاکید بر فضای گفتگو و آماده سازی آن برای همه، (۳) افزایش مشارکت های مدنی و فراهم سازی مشارکت همه افراد در انجمنها و (۴) مشارکت جدی انجمن در مسائل مهم روز. دکتر آروین در ادامه تاکید نمودند که همه این اهداف محوری انجمن، تنها با کمک و همکاری اصحاب جامعه شناسی، دانشجویان و فارغ التحصیلان تحقق پیدا خواهد کرد. از اینرو، انتظار می رود تمامی اصحاب علوم اجتماعی ما را در این مسیر مساعدت و کمک نمایند.



✓ در ادامه نشست و در راستای تحولات خانواده دکتر امیدعلی احمدی (جامعه شناس و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آشتیان) سخنران کلیدی نشست، به ارائه صحبت های خود پرداختند و اذعان کردند که ما در کشور شاهد تغییر و تحولات در بعد خانواده و شکل گیری انواع نشانه ها هستیم. ایشان خاطر نشان کردند که این نشانه ها در تمامی ابعاد خانواده رسوخ پیدا کرده که در آن ارتباطات، ساختار معماری خانه ها و انواع تحولات شکل گرفته است. ایشان با آوردن آمار طلاق و افزایش ۳۵ درصدی طلاق در کشور تاکید کردند که تحولات جدا از هم نیستند و باید به تمامی تحولات اهمیت داد و در همه سطوح اعم از کلان، میانی و خرد به آنها توجه کرد. دکتر احمدی اظهار امیدواری کردند و فرمودند خوشبختانه با همه تغییر و تحولاتی که در خانواده ها شاهد آن هستیم اما همچنان جایگاه والای خانواده در کشور وجود دارد که این یک نشانه و ویژگی خوب است. ایشان همچنین از کم کاری در مطالعات مربوط به خانواده انتقاد کرده و فرمودند بهتر است مطالعات و آموزش ها را در سطح خانواده بیش از گذشته کنیم و با نگاه عمیق تری به این موضوع بپردازیم، همچنین یک وزرات خانه را به امر خانواده تخصیص دهیم و صرفا کفایت به امور زنان نکنیم و لذا آن را گسترش دهیم. ایشان همچنین از شکل گیری مهارت کلامی در بین خانواده ها و از سوی فرزندان اظهار امیدواری کرده و فرمودند با این مهارت کلامی و دخیل کردن فرزندان در تصمیم گیری ها می توان تحولات منفی را به تحولات مثبت تبدیل کرد. ایشان از بحران هایی که امروز گریبان گیر خانواده معاصر و مدرن شده است نام بردند و فرمودند با شکل گیری انواع بحران ها، ما در خانواده ها شاهد عدم رضایت به امر ازدواج در بین فرزندان هستیم. دکتر احمدی فشارهای وارده بر خانواده را مهمترین عامل در عدم ازدواج جوانان دانسته و فرمودند یکی از بحران های جدی، امر مسکن می باشد. دکتر احمدی سه روند تغییر اساسی در خانواده معاصر و امروزی را شامل: مدرنیزه شدن خانواده ها، پایان پدرسالاری و به عبارتی به چالش کشیده شدن پدر سالاری و گفتمانی شدن امر جنسی در خانواده های ایرانی دانست که علت آن ماحصل دخالت بی شائبه دولت در زندگی خصوصی و امور جنسی می باشد که این خود، مسائلی را به وجود آورده که می توان ابعاد مختلفی برای آن در نظر گرفت که پیامدهای این تحولات منجر به گفتمانی شدن امر جنسی در خانواده، تنوع و تکثر صوری و محتوایی خانواده ها، مجازی شدن و نگاه به بیرون، اتمیزه شدن خانواده، پیچیدگی هرچه بیشتر و تعدد منابع تهدید کننده خانواده، بی پناهی خانواده ایرانی و آسیب های بیشتر در خانواده و به تبع آن، کاهش میل به ازدواج و افزایش طلاق می شود. دکتر احمدی تاکید کردند که تمامی این پیامدها و تحولات در خانواده دارای راه حل های مفید و کاربردی می باشند و در عین حال خانواده نمی تواند بار همه این ها را به دوش بکشد و نمی تواند به تنهایی به مقصد برسد لذا، خانواده نیاز به مطالعه، نیاز به یک وزارتخانه مجزا و منحصر به امر

خانواده دارد و به عبارتی نیازمند یک ساختار جدی می باشد و همچنین نیازمند یک بازنگری در امر خانواده هستیم که از توصیه های کلی جلوگیری کند تا فشارها را بر خانواده کم کرد.



✓ پس از سخنرانی دکتر امید علی احمدی، بخش دوم نشست به صورت پنل علمی با حضور ۶ نفر از اساتید دانشگاه و مسئولین اجرایی استان همدان با مدیریت دکتر محمد تقی سبزه ای (عضو هیئت علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه بوعلی سینا) آغاز و هر یک از اعضای پنل سخنانی را در رابطه با موضوع نشست به شرح ذیل ارائه نمودند:

✓ در ابتدای پنل علمی، دکتر عباس نجفی (معاون قضایی، اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری کل استان همدان) اظهار کردند که تغییر و تحولات صرفاً در درون خانواده ها نبوده و این تغییر و تحولات هم در بعد ساختاری و هم به صورت جزئی در دادگاه های ما رسوخ پیدا کرده است. ایشان با آوردن اطلاعاتی راجع به این تغییر و تحولات در دادگاه ها، اظهار امیدواری کرده و فرمودند: در سال های گذشته و در راستای حمایت از خانواده ها، ما نوآوری های خوبی را در سطح کشور راه اندازی کرده ایم. یکی از این نوآوری ها ایجاد دادگاه های اختصاصی خانواده ها بوده است در حالیکه در گذشته دادگاه عمومی داشتیم که تمامی موضوعات در آن جا رسیدگی می شد اما در سال های

بعد با شکل گیری این دادگاه ها صرفا به امور و مسائل خانواده ها پرداخته می شود و نکته ای که در این دادگاه ها وجود دارد، استخدام و استفاده از قضات زن بوده است که این کارها یکی از نقاط قوت دادگاه های ما بوده است که این قضات علاوه بر رای دادن، نقش مشاوره هم دارند. یکی دیگر از اتفاقات دیگر که امروزه رخ داده است مراجعه زوجین به مراکز مشاوره قبل از ارجاع به دادگاه می باشد که خوشبختانه در استان ما شاهد حل و فصل اختلافات بین زوجین با آمار بیست درصدی بوده ایم. نوآوری دیگری که در دادگاه ها ایجاد کردیم عدم بازداشت زوج در پرداخت نکردن مهریه بوده است که هرچند این ساز و کار را نمی توان مطلوب در نظر گرفت. نوآوری دیگر حق سرپرستی والدین در رابطه با فرزندان می باشد که با تصمیم قاضی سرپرستی که تا قبل از این تا هفت سالگی بر عهده مادر بود و پس از آن بر عهده پدر، می تواند بازنگری صورت بگیرد و این سرپرستی برای هر دو طرف افزایش یا کاهش یابد. بحث دیگر، مربوط به ارث بردن زوجه از زوج می باشد که در گذشته زوجه صرفا از اعیان ارث می برد اما امروزه علاوه بر اعیان از عرصه هم ارث می برد. از اتفاقات دیگری که رخ داده است، موارد مرتبط با حمایت از جوانی جمعیت بوده است که هرچند بحث های بسیاری را به خود اختصاص داده است.

✓ در ادامه پنل علمی و نشست تشکیل شده، خانم دکتر ستاری نوید(مدیرکل امور زنان و خانواده استانداری همدان) به بحران جمعیت در سطح کشور پرداختند. ایشان با ارائه مطالبی از رهبر معظم انقلاب اذعان داشتند که تاکید ایشان بر فرزندآوری در کشور می باشد که نیازمند همکاری دستگاه های اجرایی می باشیم. ایشان همچنین اظهار داشتند که این بحران موجب شکل گیری پیامدهایی شده که ما نیازمند همکاری اساتید هستیم تا بتوانیم راهکارهای کاربردی و مفیدی را بیندیشیم. دکتر ستاری نوید بیان نمودند که ما در کشور شاهد بحران سالمندی هستیم لذا، چالش جدی و اصلی ما بحث جمعیت است. ایشان همچنین اظهار امیدواری کردند که با بسته های تشویقی و حمایتی که از سوی حاکمیت انجام شده است می تواند گام خوبی برای افزایش جمعیت باشد اما بیش از این، ما باید در بحث فرهنگ ورود پیدا کنیم. ایشان همچنین خاطر نشان کردند که مطابق با نظریات اقتصاد دانان بزرگ، رشد جمعیت عامل مهمی در رشد اقتصاد می باشد و رشد مثبت جمعیت برای رشد اقتصادی ضروری است و در مقابل با کنترل جمعیت رشد اقتصادی هم محدود می شود.

✓ دکتر اسدالله نقدی (عضو هیئت علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه بوعلی سینا) دیگر سخنران نشست، خانواده را یکی از نهادهای اساسی در هر کشوری بیان کردند. ایشان همچنین فرمودند: با اینکه تغییر و تحولات فراوانی در نهادها و در سطح کشورها رخ داده است اما همچنان پنج نهاد( اقتصاد، سیاست، آموزش، فرهنگ و خانواده) در تمامی کشورها همچنان نهادهای اساسی هستند و به نیازهای اساسی و مهم بشر جواب می دهند. ایشان همچنین به متفاوت بودن بودن خانواده ایرانی پرداختند و تاکید کردند که والدین ایرانی به هر نحوی شده برای فرزندان خود تلاش می کنند و به عبارتی فداکاری می کنند و فرزندان برای والدین اهمیت وافری دارند و برایشان حائز اهمیت است. ایشان



همچنین بیان کردند که در کشور ما، ضعف و پایین بودن میزان گفتگوی موثر در خانواده ها یکی از مهم ترین چالش هایی است که با آن روبرو هستیم. به طوری که، زوجین در اکثر موارد نمی توانند با یکدیگر گفتگوی موثری داشته باشند و فرزندان نیز در برخی موارد علائق، خواسته ها و نیازهای خود را با واسطه (مادر به پدر) بیان می کنند. به عبارتی، درک تفاوت ها در خانواده های ما وجود ندارد و گفتگوها در خانواده بر اساس آمار و تحقیقات زیر بیست دقیقه است که این یک فاجعه است. لذا، ما باید در خانواده ها گفتگوی موثر و درک متقابل را ترویج دهیم. از طرفی دیگر نهادهای دیگر متاسفانه کارکردها و اهداف خود را بر دوش خانواده می اندازند که این به خانواده های ما فشار می آورد و تمامی این عوامل منجر به ایجاد مساله در خانواده ایرانی شده است.

✓ دکتر حسین محقق (عضو هیئت علمی گروه روان شناسی دانشگاه بوعلی سینا) در ادامه مباحث مطرح شده در رابطه با تحولات خانواده و پیامدهای آن، بحث خود را با امر ازدواج و به تبع آن افزایش طلاق در سطح جامعه آغاز کردند. دکتر محقق اظهار کردند که یکی از مشکلات عدیده و افزایش طلاق در کشور، عدم آشنایی زوجین از همدیگر می باشد. ایشان تاکید کردند که متاسفانه خانواده های ما به آشنایی قبل ازدواج با دید مثبتی نمی نگرند و والدین اصرار دارند که فرزندان شان سریعا و پس از مراسم خواستگاری، عقد کرده و تشکیل خانواده دهند که این عدم آشنایی و عدم شناخت کافی از هم منجر به مشکلات بعد از ازدواج و به تبع آن افزایش طلاق می شود. ایشان همچنین بیان کردند که متاسفانه جوانان ما به خصوص مردان خیلی سریع تسلیم رابطه جنسی می شوند و ادامه رابطه با طرف مقابل خود را منوط بر رابطه جنسی می دانند که این دیدگاه درست نیست. ایشان با معرفی کتاب معجزه گفتگو به دانشجویان تاکید کردند که قبل از ازدواج و آشنایی سعی کنند که این کتاب را خریداری نموده و مطالعه نمایند. بحث دیگری که با تاکید دکتر محقق به عنوان راهکار ارائه شد، این بود که اگر می خواهیم ازدواج صورت بگیرد، مقوله طلاق را آسان کنیم چرا که سختی در طلاق منجر به حرمت شکنی و انواع آسیب ها می شود.

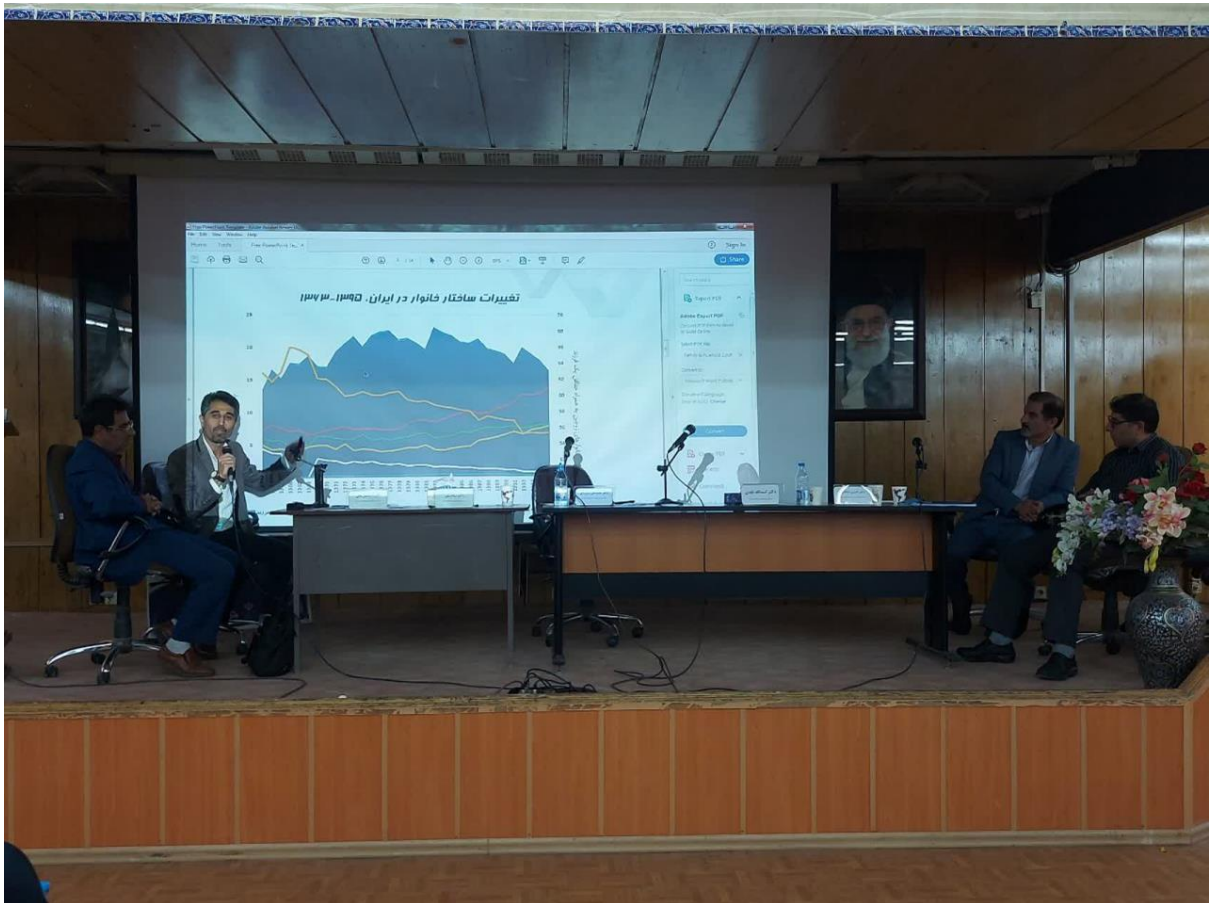
✓ دکتر اسماعیل بلالی (عضو هیئت علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه بوعلی سینا) نیز در ادامه، ضمن تاکید بر سخنان اساتید شرکت کننده در نشست، تاکید نمودند که ما باید به جای استفاده از اداره دوستدار خانواده از دانشگاه دوستدار خانواده استفاده کنیم. ایشان تاکید کردند با الگو برداری از کشورهای دیگر در بعد حمایت خانواده می توانیم تحولات را به نفع خودمان و جامعه مان پیش ببریم. ایشان بیان کردند که متاسفانه در کشور ما بیشتر سازمان ها و ارگان ها به خصوص در امر خانواده صرفا شعار می دهند و ما در کشور دارای قانون ها و ماده های مختلفی هستیم که منجر به تعارض در خانواده ها می شود.

✓ پس از سخنان دکتر بلالی، دکتر میلاد بگی دانش آموخته جمعیت شناسی و عضو هیئت علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه بوعلی سینا، از منظر جمعیت شناسی به مباحث مربوط به تحولات در خانواده پرداختند. ایشان خاطر نشان کردند که در کشور ما تغییرات بسیاری را شاهد هستیم ولی آنچه در

خانواده های ما تغییر کرده، تغییرات نسلی است ایشان بیان کردند که همزمان با تغییرات نسلی ما شاهد جهت گیری های ارزشی از سوی نسل جوان امروزی هستیم. این جهت گیری های ارزشی نسل جوان بسیار متفاوت تر از نسل گذشته می باشد. ایشان با آوردن مثالی از انواع تغییرات به امر تحصیل در سطح کشور و در خانواده ها پرداختند و بیان کردند که در سال ۱۳۳۴ اکثر جمعیت ما بی سواد بودند ولی بعد از این سال ما شاهد افزایش تحصیلات در سال های بعدی بوده ایم که این افزایش تحصیل خود منجر به تغییرات دیگر شده است. لذا، در بحث مربوط به تحولات در خانواده و اینکه نتیجه این تحولات در آینده چگونه خواهد شد باید گفت که این تغییرات در ساختار خانواده در آینده بستگی به ارزش هایی دارد که نسل جوان از قدیمیان و گذشتگان خود به ارث می برند. پس سوال اینجاست، اینکه چه چیزی را به ارث می برند؟ که نمی توان به این سوال نظر قطعی و حتمی داد.

✓ در پایان نشست دکتر محمد تقی سبزه ای به عنوان مدیر نشست علمی و به عنوان سخنان پایانی اذعان کردند که تحولات در خانواده منجر به شکل گیری انواع خانواده ها در کشور شده است. ایشان تاکید نمودند، در گذشته ما دارای دو نوع خانواده بوده ایم: گسترده و هسته ای. اما امروزه انواع دیگری به این دو نوع اضافه شده است که شامل: تک والدی، زن سرپرست، دو والدی (یک پدر/مادر زیستی و یک پدر/مادر ناتنی)، خانواده های هم باشی (ازدواج سفید) و... می باشد. دکتر سبزه ای تاکید کردند که امروز و در جامعه حاضر ما علاوه بر تحولات در نقش خانواده، شاهد تغییر در کارکردهای خانواده نیز می باشیم. در گذشته کارکرد اصلی در خانواده شامل؛ مراقبت از فرزندان، سالمندان و بیماران بوده است، اما امروزه تمامی این مراقبت ها تغییر و جابه جا شده است. به طور مثال؛ والدین دیگر از فرزندان مراقبت نمی کنند و آنان را به مهدکودک ها می سپارند و یا در بحث سالمندان دیگر نگهداری نداریم و تحویل خانه سالمندان داده می شوند لذا، می توان گفت که علاوه بر تحولات در بعد ساختار خانواده، کارکردهای خانواده نیز در آینده تغییر می کند. بنابراین، مسئله مربوط به خانواده یک مسئله عمیق و گسترده است، گسترده تر از آنی که بتوان با یک نشست به آن پرداخت و به آن خاتمه داد.





✓ در پایان نشست علمی- تخصصی " تحولات خانواده و پیامدهای آن " پرسش و پاسخی بین سخنرانان و شرکت کنندگان صورت گرفته و سخنرانان نشست هر کدام بنا به موضوع مرتبط با خود به سوالات پاسخ دادند.

